

Republika Kosova – Vlada Kosova
Ministarstvo Ekonomskog Razvoja

**POLITIKE SEKTORA ELEKTRONSKIH
KOMUNIKACIJA – DIGITALNA
AGENDA ZA KOSOVO 2013 – 2020**

Mart, 2013

Sadržina

Akronimi	2
1. Izvršni Rezime:	3
2. Uvod:	4
3. Metodologija:	6
4. Pozadina:	8
4.1 <i>Problematična Oblast: Razvoj IKT infrastrukture</i>	10
4.2 <i>Problematična oblast: Razvoj elektronskih usluga i sadržaja i promovisanje njihovog korišćenja</i>	12
4.3 <i>Problematična oblast: Unapređenje veština stanovnika Kosova u korišćenju IKT</i>	14
4.4 <i>Druge problematične oblasti:</i>	15
5. Ciljevi	18
6. Razmotrene opcije:	18
7. Preporučeni pristup:	18
8. Budući koraci za sprovođenje strategije – Sprovođenje Politika i odgovornost	20
9. Aneks:	22

Akronimi

APEP	Akcioni Plan Evropskog Partnerstva
BDP	Bruto Domaćem Proizvodu (eng. GDP)
ccTLD	Državnog Domena Najvišeg Nivoa (eng. country code Top Level Domain)
CERT	Tima za Odgovor na Računarske Incidente (eng. Computer Emergency Response Team)
ECDL	Evropska Komjuterska vozačka Dozvola (eng. European Computer Driving Licence)
eSEE Initiative	elektronske Inicijative za Jugoistočnu Evropu
EU	Evropska Unija
gTLD	generičke Domene Najvišeg Nivoa (eng. generic Top-Level Domain)
ICANN	Internet Korporacije za Dodeljivanje Imena i Brojeva (eng. Internet Corporation for Assigned Names and Numbers)
IKT	Informacione i Komunikacione Tehnologije
K1/2/3/4	Kvartal1/2/3/4
MER	Ministarstvo Ekonomskog Razvoja
MSP	Mala i Srednja Preduzeća
PTK	Pošta i Telekomunikacije Kosova, D.D.
RAEPK	Regulatorni Autoritet za Elektronske i Poštanske Komunikacije
TAIEX	Tehnička Pomoć i Razmenu Informacija
TID+	Danas Ja sam Odlučujemo Plus (eng. Today I Decide Plus)
UIKTK	Udruženja za Informacione i Komunikacione Tehnologije Kosova
UN	Ujedinjene Nacije
VK	Vlade Kosova

1. Izvršni Rezime:

Ovaj dokument sadrži politike sektora elektronskih komunikacija Vlade Kosova (VK), kako ih je predložilo Ministarstvo ekonomskog razvoja za srednjoročni do dugoročni period (zamišljeno da bude namenjen za period do decembra 2016. godine i, na uopšteniji način, za naredni četvorogodišnji period do decembra 2020. godine).

Politike sektora elektronskih komunikacija – Digitalna agenda za Kosovo 2013-2020 (u daljem tekstu “Politike”) izrađene su uzimajući u obzir da je razvoj informacione i komunikacione tehnologije (u daljem tekstu “IKT”) dinamičan proces koji neprestano doživljava nagle promene u mnogim oblastima javnih i državnih aktivnosti, a uspešno uključivanje javnog sektora u promovisanje pozitivnih i svođenje na minimum negativnih efekata u ovom procesu veliki je doprinos održivom razvoju informacionog društva.

Cilj Politika je da se definišu prioriteti, ciljevi i zadaci razvoja IKT kako bi se maksimalno povećale socijalne i ekonomske prednosti koje pružaju te tehnologije, a posebno internet, kao veoma važan instrument za ekonomske i socijalne aktivnosti, čije korišćenje omogućava pružanje i prijem usluga, poslova, pristup zabavi, komunikaciju i slobodno izražavanje mišljenja.

Politike tretiraju informaciono društvo kao otvoreno i obrazovano društvo, čiji članovi efikasno koriste IKT u svim oblastima aktivnosti.

Strateški cilj Politika je da se poboljša kvalitet života za stanovnike Kosova i poslovnog okruženja za preduzeća korišćenjem mogućnosti koje su stvorile informacione i komunikacione tehnologije i povećanje procenta korisnika interneta na Kosovu na najmanje 85% do 2020. godine.

Glavni ciljevi ovih Politika su:

1. Razvoj IKT infrastrukture (u daljem tekstu „prioritet 1“);
2. Razvoj elektronskih sadržaja i usluga i promovisanje njihovog korišćenja (u daljem tekstu „prioritet 2“);
3. Unapređenje veština stanovnika Kosova u korišćenju IKT (u daljem tekstu „prioritet 3“).

Uzimajući u obzir analizu problematičnih oblasti obrađenih u odeljku 4 i predložene strateške ciljeve za rešavanje tih oblasti i alternative razmotrene u odeljku 6, kao i doprinose koje su pružile uključene institucije i zainteresovane strane, sačinjene su akcije koje su predstavljene u formi tabele u prilogu ovih Politika. Tabele sadrže ciljeve, kriterijume za ocenjivanje, nadležne institucije, vremenske rokove za sprovođenje aktivnosti.

Za prioritet 1 „Razvoj IKT infrastrukture“ utvrđeni su sledeći ciljevi:

1.1. Prvi cilj je da se obezbedi konzistentan razvoj u geografskom smislu širokopojasnih elektronskih komunikacionih mreža (broadband) na celoj nacionalnoj teritoriji i promovisanje korišćenja elektronskih komunikacionih usluga (u daljem tekstu „cilj 1 prioriteta 1“).

1.2. Drugi cilj je da se postigne sigurnost i integritet elektronskih komunikacionih mreža i usluga radi povećanja poverenja javnosti i poslovnih subjekata u kibernetiski prostor (u daljem tekstu „cilj 2 prioriteta 1“).

Za prioritet 2 „Razvoj elektronskih sadržaja i usluga i promovisanje njihovog korišćenja“ utvrđeni su sledeći ciljevi:

2.1. Prvi cilj je da se podstaknu građani da koriste javne i administrativne online usluge i da se obezbedi kvalitet prenosa podataka i infrastruktura za funkcionisanje sistema pretrage, doprinoseći razvoju e-demokratije (u daljem tekstu „cilj 1 prioriteta 2“).

2.2. Drugi cilj je korišćenje IKT za promovisanje kosovske kulture i jezika (u daljem tekstu „cilj 2 prioriteta 2“).

2.3. Treći cilj je promovisanje razvoja e-poslovanja (u daljem tekstu „cilj 3 prioriteta 2“).

Za sprovođenje prioriteta 3 „Unapređenje veština stanovnika Kosova u korišćenju IKT“, utvrđen je sledeći cilj:

3.1. Cilj je da se podstaknu stanovnici Kosova da stiču neophodna znanja i veštine za uspešno korišćenje IKT i da se uključe u informaciono društvo, radi poboljšanja kvaliteta njihovog života i smanjenja njihove socijalne isključenosti (u daljem tekstu „cilj 1 prioriteta 3“), kao i stvaranje neophodnih uslova za to.

Pored ovih prioriteta i ciljeva za rešavanje prioriteta, određeni broj ciljeva i akcija zahtevanih u prethodnom dokumentu „Politike sektora telekomunikacija“ iz 2007. godine rešeni su (dopunjeni) u Zakonu o elektronskim komunikacijama br. 04/L-109, koji je Skupština Kosova usvojila 04.10.2012. godine.

2. Uvod:

Vlada Kosova je svesna da su elektronske komunikacije kritična komponenta širokog spektra nacionalnih ekonomskih aktivnosti od vitalnog značaja za uspostavljanje i negovanje

međunarodnih trgovinskih odnosa i od ključnog značaja za socijalnu koheziju i širenje znanja među svim društvenim slojevima. IKT industrija generalno predstavlja moćan privredni sektor, pružajući važan izvor zapošljavanja, doprinoseći značajnim udelom u bruto domaćem proizvodu (u poslednjih šest godina 8-11% BDP-a, eng. GDP), i služeći kao katalizator za stvaranje visokokvalifikovane radne snage za ekonomiju zasnovanu na znanju.

Prioriteti i ciljevi utvrđeni u ovim Politikama u skladu su ciljevima definisanim u Poglavlju 1.4 “Transport i telekomunikacije” programa Vlade Republike Kosovo 2011-2014, odnosno sa reformom zakonodavstva u oblasti telekomunikacija: dobijanje državnog koda za usluge telefonije i državnog domena za internet usluge, rast, proširenje i unapređenje širokopojasne infrastrukture elektronskih komunikacija i usluga telefonije, pošte i interneta.

Prioriteti ovih Politika su povezani i sa akcijama predviđenim u okviru “Akcionog plana ekonomske vizije Kosova 2011-2014”, tačnije sa prioritetom 2 - Investicije, investiciono okruženje i podrška privrednom sektoru; 2.1 Unapređenje okruženja za poslovanje i 2.3 Unapređenje procesa izrade zakona i propisa i povećanje predvidivosti i transparentnosti kroz uspostavljanje i institucionalizaciju konsolidovane baze podataka o privrednom sektoru, 2.5 Poboljšanje efikasnosti i koordinacije i smanjenje troškova razvoja automatizovanih sistema upravljanja.

U kontekstu Saveta za regionalnu saradnju (bivši Pakt o stabilnosti za jugoistočnu Evropu) – Elektronske inicijative za jugoistočnu Evropu (eSEE Initiative), Vlada Republike Kosovo je donošenjem odluke br. 02/248 od 02.04.2007. godine preuzela konkretne obaveze za sprovođenje mera koje proizilaze iz “eSEE Agenda Plus za razvoj informacionog društva u Jugoistočnoj Evropi 2007 - 2012”¹, u oblasti IKT, što podrazumeva da se u određenim oblastima moraju preduzeti odgovarajuće mere, kao npr. dostupnost širokopojasnih mreža velike brzine i sigurnih usluga, razvoj i pristup bogatom on-line sadržaju i prelaz sa konvencionalnog formata, inovacije i ulaganje u istraživanje i obrazovanje u IKT, uključivo informaciono društvo, itd.

Izrada ovih Politika je predviđena u Godišnjem planu strateških dokumenata Vlade Republike Kosovo za 2012. godinu.

Akcioni plan za evropsko partnerstvo 2012 usvojen od strane Vlade predviđa određene akcije koje treba preduzeti u okviru prioriteta za informaciono društvo i medije, koje obuhvataju “razmatranje politika sektora telekomunikacija i izradu politika sektora elektronskih komunikacija”, a smernicama za njihovu izradu moraju se smatrati relevantni dokumenti i pravni akti Evropske unije. Dakle, Politike su usklađene sa ciljevima zacrtanim u

¹Na Ministarskoj konferenciji u Tirani od 07.11.2011. godine, usvojen je dokument “eSEE Agenda Plus sa izmenjenim rokovima”

Saopštenju Evropske komisije od 19. maja 2010. godine za Evropski parlament, Savet Evrope, Evropski ekonomski i socijalni komitet i Komitet regiona “Digitalna agenda za Evropu”

(COM (2010) 245 final) i koordinirane su sa Saopštenjem Evropske komisije od 3. marta 2010. godine “Strategija za pametan, održiv i inkluzivan rast” (COM (2010) 2020 final).

Ministarstvo ekonomskog razvoja (MER), kao ministarstvo nadležno za sektor elektronskih komunikacija, na osnovu Zakona o elektronskim komunikacijama (član 7) ima odgovornost i ovlašćenje za izradu nacionalnih politika i strategija za sektor elektronskih komunikacija.

3. Metodologija:

U izradi ovog dokumenta učestvovala su sve zainteresovane strane iz javnog i privatnog sektora, a podržali su je eksperti EU preko misije TAIEX.

Proces konsultacija sproveden je sa predstavnicima domaćih i regionalnih institucija i zainteresovanim stranama, kako domaćim, tako i onim međunarodnim.

Proces konsultacija je sproveden od avgusta 2012. godine, što predstavlja i datum početka izrade ovog dokumenta.

Radna grupa je uspostavljena na osnovu odluke br. 2096 od 07.09.2012. godine od strane generalnog sekretara MER-a, a činili su je predstavnici sledećih institucija:

1. Ministarstva ekonomskog razvoja;
2. Ministarstva infrastrukture;
3. Kancelarije za strateško planiranje u sklopu Kancelarije premijera;
4. Regulatornog autoriteta za telekomunikacije;
5. Ministarstva obrazovanja, nauke i tehnologije;
6. Ministarstva javne uprave;
7. Nezavisne komisije za medije;
8. Ministarstva finansija;
9. Ministarstva za evropske integracije.

Ova radna grupa je izvršila analize i dala preporuke na osnovu Administrativnog uputstva br. 02/2012 usvojenog od strane Vlade Kosova o procedurama, kriterijumima i metodologiji za pripremu i usvajanje strateških dokumenata i planova za njihovo sprovođenje.

Drugi važan element metodologije koju je koristila radna grupa jeste ciklični pristup razvoju strategije, koji se sastoji od tri koordinirane i interaktivne faze, koje su analiza, razvoj strategije i utvrđivanje jasnih ciljeva i aktivnosti.

Ova radna grupa je radila na redovnim sastancima, sprovodeći analize i pružajući relevantne informacije za određene oblasti i pitanja kojima se bavi ovaj dokument, predlažući ciljeve i konkretne aktivnosti.

Rezultat: Konačni nacrt koji je izradila gore pomenuta radna grupa.

Organizovani su posebni sastanci sa sledećim subjektima: Agencija za statistiku Kosova, Kancelarija Evropske unije u Prištini, telekomunikacionim operaterima: IPKO, PTK, udruženjem UIKTK, Regulatornim autoritetom za Elektronske i Poštanske Komunikacije.

Od ovih subjekata su dobijeni komentari, predlozi i dovoljno informacija u okviru koji je potreban na osnovu relevantnih ovlašćenja i u skladu sa zakonodavstvom na snazi.

Ekspertiza Evropske komisije:

MER je preko Odeljenja za poštu, telekomunikacije i informacionu tehnologiju aplicirao za tehničku konsultaciju od Evropske komisije, u cilju pružanja pomoći MER-u za sprovođenje akcije predviđene u APEP 2012 i Godišnjem planu rada Vlade, gde se zahteva preispitivanje Politika sektora telekomunikacija 2007 i priprema novog dokumenta Politika sektora elektronskih komunikacija.

Razmatranje dokumenta Politika sektora telekomunikacija iz 2007. godine bilo je deo misije tehničke pomoći TAIEX-a i uzeto je u obzir prilikom izrade dokumenta Politike sektora elektronskih komunikacija.

Sa tim ciljem, MER-u su pružili pomoć eksperti iz relevantne oblasti za elektronske komunikacije preko TAIEX-a.

Javne konsultacije:

U toku ovog perioda sprovedene su konsultacije i dobijeni zvanični komentari od operatera PTK i IPKO, Regulatornog Autoriteta za Elektronske i Poštanske Komunikacije (RAEPK), Udruženja za informacione i komunikacione tehnologije Kosova (UIKTK).

Komentari ovih institucija uzeti su u obzir u konačnom nacrtu Politika sektora elektronskih komunikacija.

4. Pozadina:

Informaciona i komunikaciona tehnologija je jedna od najvažnijih tehnologija koja utiče na život ljudi i njihove svakodnevne aktivnosti.

U ekonomskoj sferi, dostupnost širokog spektra savremenih telekomunikacionih usluga pomaže preduzećima u povećanju produktivnosti i efikasnosti stvaranjem efikasnijih proizvodnih tehnika i smanjenjem troškova koordinacije ekonomskih aktivnosti unutar i između preduzeća.

U socijalnoj sferi, sveobuhvatan pristup pouzdanosti, transparentne cene, dobar kvalitet usluga i elektronskih komunikacionih mreža doprinose povećanju učešća građana i informisanosti i olakšavaju dostupnost širokog spektra vladinih usluga.

U javnom sektoru, postoji dosta dokaza koji pokazuju da su elektronske komunikacije moćno sredstvo u podršci transparentnosti, odgovornosti i efikasnosti vlade.

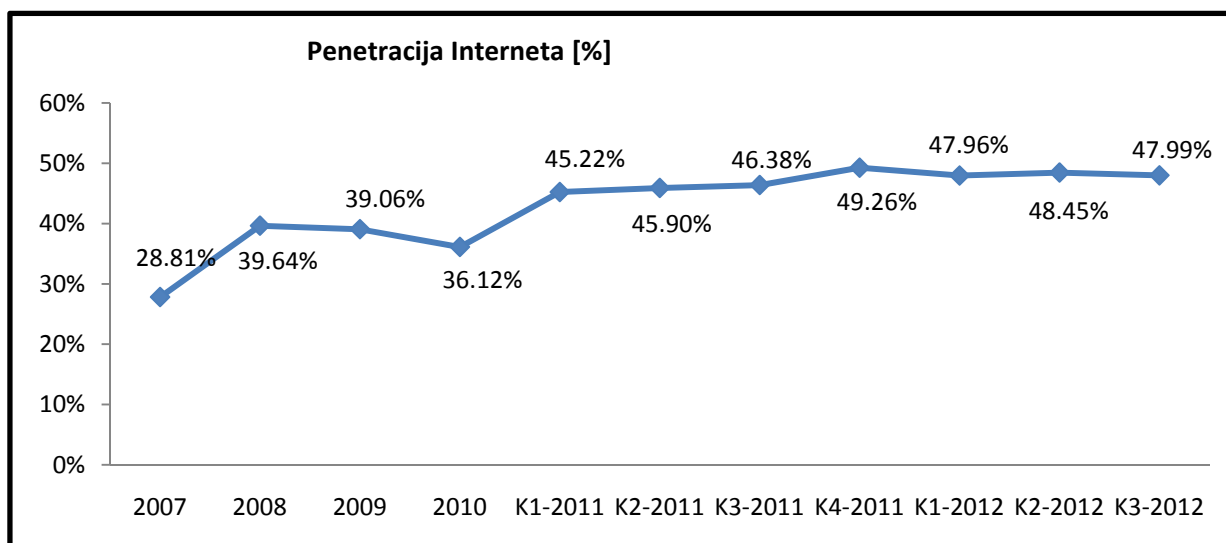
Dakle, IKT sektor, uključujući i čitav spektar elektronskih komunikacionih usluga i usluga informacionog društva je jedan od najvažnijih sektora u privredi Kosova.

Nedostatak konsolidovanog institucionalnog okvira za društvo zasnovano na IKT, odnosno okvirnog strateškog dokumenta za koordinaciju aktivnosti u javnom sektoru unutar oblasti IKT, sve više otežava razvoj IKT sektora, a akcije javnih institucija čini neusklađenim, međusobno dupliranim, neefikasnim što dovodi do nestvaranja povoljnog okruženja za privatne investicije u ovom sektoru.

Stanje sektora elektronskih komunikacija, kao što su penetracija interneta, mobilne telefonije, fiksne telefonije, ilustrovano je sledećim grafikonima:

Grafikon 1 prikazuje stanje penetracije interneta u pogledu broja linija za broj kuća.

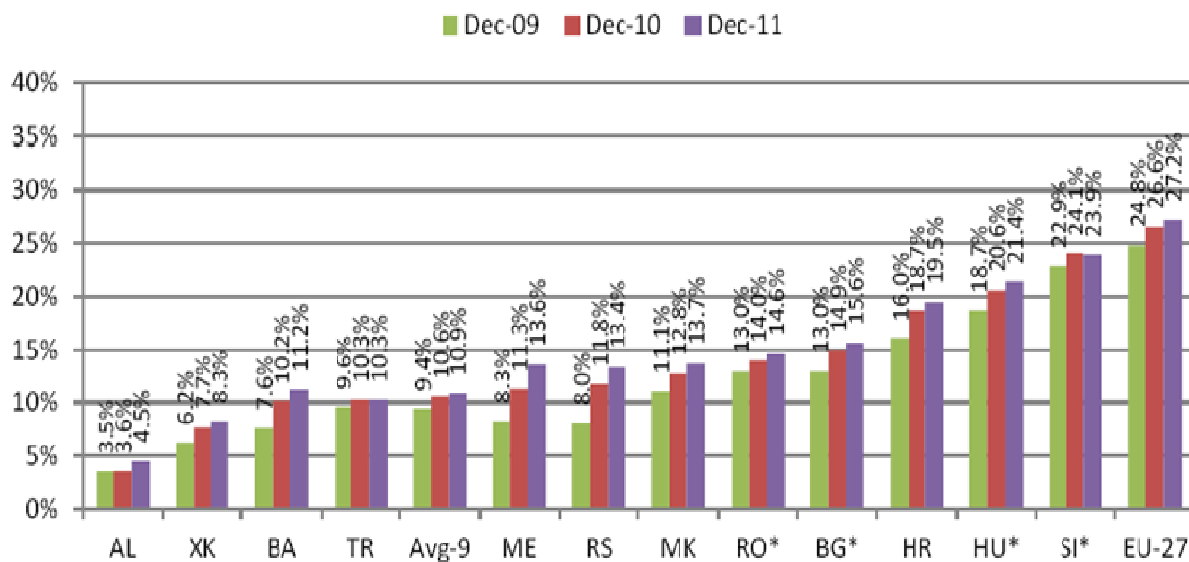
Graf. 1 - Penetracija interneta

Izvor: RAEPK: Publikacija 02/2012 od 10. decembra 2012.

Grafikon 2 pokazuje penetraciju širokopojasnog interneta na Kosovu (XK) u poređenju sa zemljama u regionu i prosekom EU.

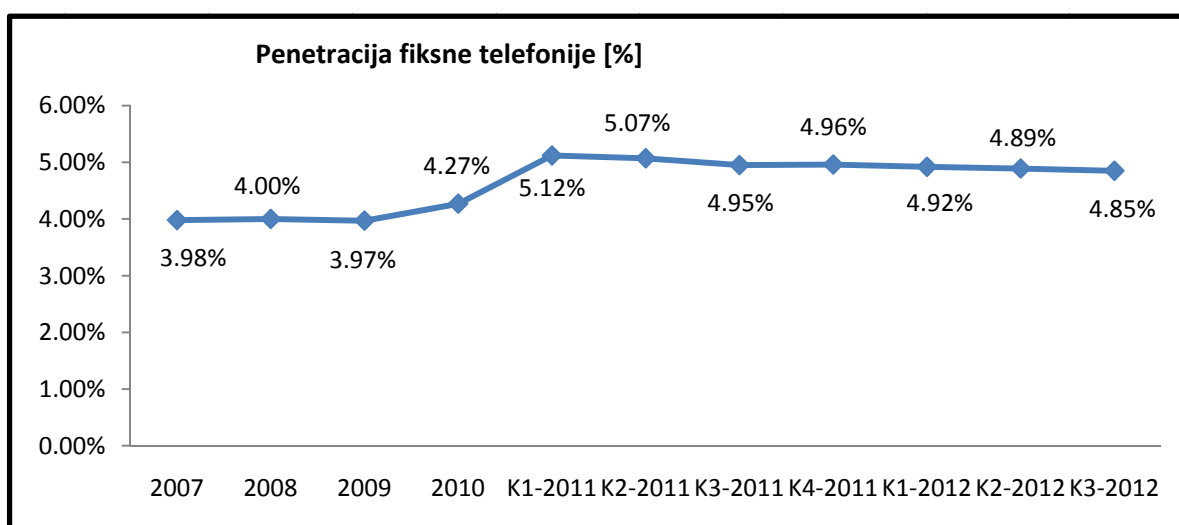
Graf. 2 – širokopojasni internet penetracija na Kosovu (XK), u poređenju sa zemljama u jugoistočne Evrope i EU-27 prosek

Izvor: Cullen International, Izveštaj 2, jul 2012

Grafikon 3 pokazuje stanje penetracije fiksne telefonije u pogledu broja linija po glavi stanovnika.

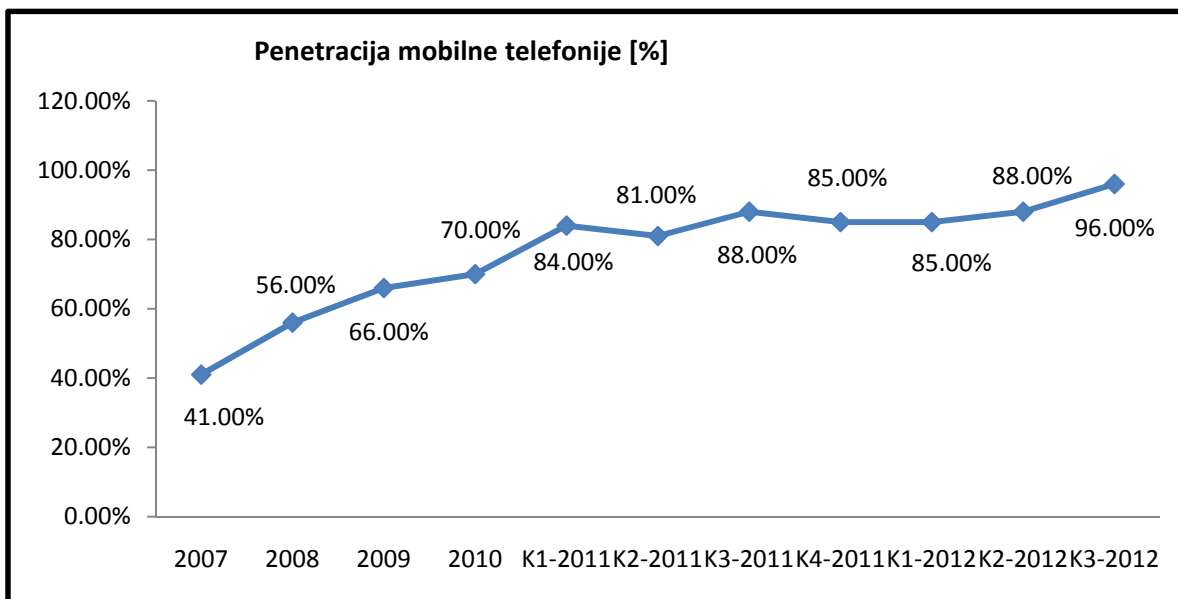
Graf. 3 – Penetracija fiksne telefonije

Izvor: RAEPK: Publikacija 02/2012 od 10. decembra 2012

Grafikon 4 pokazuje stanje penetracije mobilne telefonije na Kosovu.

Grafikon 4 – Penetracija mobilne telefonije

Izvor: RAEPK: Publikacija 02/2012 od 10. decembra 2012

Politike sektora elektronskih komunikacija – Digitalna agenda za Kosovo 2013-2020 bave se sledećim problematičnim oblastima: razvoj IKT infrastrukture, razvoj elektronskih usluga i elektronskih sadržaja i promovisanje njihovog korišćenja i unapređenje veština stanovnika Kosova u korišćenju IKT.

4.1 Problematična Oblast: Razvoj IKT infrastrukture

Budućnost ekonomskih, socijalnih i drugih aktivnosti nezamisliva je bez korišćenja interneta. Univerzalni pristup širokopojasnom internetu sa minimalnom brzinom od 512 kbps po konkurentnim cenama je nužan za Kosovo. Međutim, razvoj infrastrukture u celoj zemlji nije bio podjednak, a preduzeća oklevaju da razvijaju infrastrukturu u udaljenim područjima. Na Kosovu se ljudi povezuju na internet uglavnom preko bežične tehnologije (ruralna područja), dok je broj ljudi koji koriste postojeće mreže sa bakarnim žicama telefonskih linija ograničen zbog male pokrivenosti (samo u urbanim područjima). Prema podacima Eurostata, u 2011. godini, prosečno 67,3% domaćinstava u EU je koristilo širokopojasnu internet vezu. U cilju obezbeđivanja širokopojasne pokrivenosti, javni sektor treba da preduzme akcije za premošćavanje digitalnog jaza, s obzirom da samo geografski konzistentan razvoj širokopojasnih mreža donosi dodatne koristi za privredu i društvo u celini. Vlada će istražiti inovativne i kreativne opcije, uključujući i javno-privatna partnerstva, alternativne mehanizme finansiranja i dr. za primenu usluga širokopojasnih usluga interneta u školama i drugim akademskim institucijama, javnim zdravstvenim ustanovama i kulturnim institucijama, kao što

su biblioteke. Vlada i javne institucije moraju da pronađu načine da iskoriste finansijsku pomoć koju pružaju multilateralne finansijske institucije, kao što su Svetska banka, Evropska banka za obnovu i razvoj, Evropska investiciona banka za finansiranje projekata koji imaju za cilj eliminisanja digitalnog jaza između konkurentnih i nekonkurentnih područja. Ako se to smatra potrebnim, Ministarstvo ekonomskog razvoja treba da pripremi i usvoji akcioni plan za postavljanje širokopojasne infrastrukture u cilju pružanja širokopojasnih usluga građanima, MSP i poljoprivrednicima koji žive u nekonkurentnim područjima².

U isto vreme, jedan od razloga koji se često pominje za nedostatak investicija jesu visoki troškovi u sadašnjoj teškoj finansijskoj situaciji. Ipak, neke studije³ su pokazale da je do 80% ukupnih troškova vezano za građevinske radove na infrastrukturi. Pored toga, značajan deo ovih visokih troškova (možda i do 30%) može se prepisati neefikasnosti u procesu implementacije, na primer zbog nedostatka koordinacije inženjerskih projekata, nedovoljnog korišćenja postojeće infrastrukture, nedostatka saradnje između javnih preduzeća. Brža realizacija može biti otežana i dugim, netransparentnim i često teškim procedurama za regulisanje prava prolaza (eng. Rights of Way) i dobijanje svih potrebnih dozvola na centralnom i lokalnom nivou.

Iskustva iz zemalja Evropske unije pokazuju da se mogu preduzeti praktične mere za omogućavanje investicija na efikasniji, jeftiniji način – uz istovremeno povećanje konkurencije. Kroz niz jednostavnih i relativno jeftinih mera mogu se u velikoj meri smanjiti troškovi, kao na primer korišćenjem postojećih cevovoda, uključujući i one u vlasništvu drugih javnih službi (npr. transport, kanalizacija, energija, itd.) ili boljom koordinacijom inženjerskih projekata. Pored toga, neke neefikasnosti u procesu mogu se otkloniti boljom informisanošću i smanjenjem administrativnih opterećenja za kompanije koje su spremne da investiraju.

Iz tog razloga je važno da se kao deo angažovanja za postizanje cilja ovih Politika u pogledu postavljanja elektronske komunikacione infrastrukture predvide konkretni koraci za ostvarivanje uštede.

Orijentacije i ciljevi Politika treba da razmotre i dostupnost i efikasno korišćenje frekventnog spektra neophodnog za uspostavljanje i funkcionisanje tržišta elektronskih komunikacija na Kosovu. Frekventni spektar je ključni javni resurs za sektor i elektronske komunikacione usluge, uključujući i bežične širokopojasne usluge mobilne telefonije, tako da regulatorne mere za frekventni spektar imaju implikacije na ekonomiju, bezbednost, zdravlje, javni interes, kulturu, nauku, životnu sredinu i tehniku. Blagovremeno planiranje i strateška

² Područje zemlje, grada ili sela gde se potpuno ili delimično ne pruža pristup širokopojasnim elektronskim komunikacionim mrežama i uslugama

³ - WIK, 2008, Izveštaj Francisco Caio, 2008, Analysys Mason, 2008

koordinacija korišćenja frekventnog spektra stvaraju nove mogućnosti za inovacije i radna mesta, a u isto vreme doprinose ekonomskom oporavku i socijalnoj koheziji. Evropska strategija 2020, uzima u obzir veliki potencijal bežičnih usluga u promovisanju ekonomije zasnovane na znanju, razvoju i pomoći za druge sektore koji se oslanjaju na IKT i premošćivanju digitalnog jaza. Kao što je istaknuto u Digitalnoj agendi za Evropu, širokopojasna bežična infrastruktura (wireless) je važno sredstvo za podsticanje konkurencije, mogućnost izbora od strane potrošača i za pristup ruralnim područjima i drugim mestima gde je postavljanje fiksne širokopojasne infrastrukture teško ili ekonomski neopravdano. Povećane mogućnosti bežične širokopojasne infrastrukture su od ključnog značaja za pružanje novih distributivnih platformi za sektor kulture, stvarajući mogućnosti za uspešan razvoj ovog sektora i privrede u celini.

Broj narušavanja sigurnosti mreža i sigurnosti informacija ubrzano se povećava. Ovo izaziva finansijske gubitke i stvara nove rizike i pretnje za razvoj informacionog društva. Neophodno je da se preduzmu koraci za siguran razvoj informacionog društva adekvatnim regulisanjem javnih odnosa u ovoj oblasti. Izuzetno je važno da se sprovedu izmene zakona, tako da trenutni zakonski sistem ne bude prepreka za tehnološki napredak, već da mu doprinosi: oni moraju da se prilagode postojećim javnim odnosima i da obezbede adekvatnu zaštitu za korisnike, da povećaju njihovo poverenje u informacione tehnologije i da podstaknu napredno i sigurno korišćenje IKT. Moraju se preduzeti konkretne akcije i mere za edukaciju društva na nacionalnom nivou u pogledu potencijalnih rizika u oblasti sigurnosti mreža i informacija u cilju eliminisanja tih rizika, uključujući zaštitu dece od ilegalnih sadržaja u kibernetičkom prostoru. Sigurnosnim incidentima koji utiču na pravilno funkcionisanje mreža i usluga, upadaju u privatnost komunikacije ili krađu poverljive informacije, mora se upravljati na nacionalnom nivou na osnovu najboljih svetskih praksi za upravljanje takvim incidentima uspostavljanjem Tima za odgovor na računarske incidente - Computer Emergency Response Team (CERT). Kibernetički napadi na informacione sisteme nacionalne kritične infrastrukture mogu imati ozbiljne posledice po njihovu funkcionalnost izazivajući i ogromne finansijske gubitke, i zato treba preduzeti jake sigurnosne mere za održavanje sigurnosti ove infrastrukture na najvišem nivou.

4.2. Problematična oblast: Razvoj elektronskih usluga i sadržaja i promovisanje njihovog korišćenja

Većina javnih i administrativnih online usluga su kompleksne usluge, što znači da se informacije potrebne za pružanje javnih i administrativnih čuvaju u određenim javnim organima i autoritetima koji pružaju javne i administrativne online usluge. Trenutno je veoma mali broj javnih usluga preneseno u kibernetički prostor Kosova, a i one se ne koriste često.

Na Kosovu je mali broj javnih i administrativnih usluga prenesen u elektronski servis u poređenju sa zemljama EU (prijava prihoda ili imovine, traženje posla, izdavanje ličnih dokumenata, prijava i plaćanje poreza na plate i penzionih doprinosa, e-bankarstvo, itd.). Prema 9-om uporednom izveštaju (http://ec.europa.eu/information_society/newsroom/cf/item-detail-dae.cfm?item_id=6537), koji se odnosi na potpunu dostupnost javnih i administrativnih online usluga, EU je postigla prosek od 82% u 2010. godini (u odnosu na 69% u 2009). Istovremeno, treba imati u vidu da internet postaje važan instrument za pružanje usluga. Prepreke za neke građane da pristupe ovim uslugama (veb sajtovi nisu razvijeni sa karakteristikama lakog pristupa) dovodi do socijalne isključenosti i ima negativne ekonomske uticaje. Dakle, dok preduzimamo korake u pravcu prenosa administrativnih usluga na internet, mora se obezbediti da su sajtovi javnog sektora (i sajtovi koji pružaju osnovne usluge građanima) potpuno dostupni.

Važno je da se obezbedi opstanak kosovskih jezika u globalnom informacionom društvu, u kome dominira engleski jezi. IKT može da pomogne u širokoj distribuciji informacija o kosovskoj kulturi i da doprinese očuvanju i jačanju evropske kulturne raznolikosti i negovanju nacionalnih osobenosti. Institucijama, kao što su biblioteke, muzeji i drugi organi koji štite kulturnu baštinu Kosova, IKT otvara nove mogućnosti, obezbeđujući očuvanje kulturne baštine Kosova, IKT otvara nove mogućnosti, obezbeđujući očuvanje važnih istraživačkih studija i obrazovnih i umetničkih resursa koji se ugrožavaju tokom vremena, kao i integraciju i njihovo širenje u elektronskom prostoru svetske kulturne baštine.

Određeni broj malih i srednjih preduzeća na Kosovu okleva da koristi nove tehnologije, pribojavajući se komplikovanih procesa e-poslovanja vezanih za delatnost različitih poslovnih operatera. Ova preduzeća izbegavaju dodatne troškove koji nastaju uvođenjem novih tehnologija, sumnjajući u njihove prednosti, a u mnogim slučajevima im nedostaju ljudski kapaciteti za razvoj IKT i e-poslovanja. Pored toga, stanovnici i preduzeća koji praktikuju online poslovanje se često suočavaju sa neizvesnošću u pogledu njihovih prava i pravne zaštite. Trenutno, Kosovo nema aktivne modele za digitalnu distribuciju audiovizuelnih sadržaja i ne upravlja autorskim pravima na internetu, zbog toga što ne postoji opšte upravljanje autorskim pravima u skladu sa tehnološkim napretkom koji je neophodan za povećanje transparentnosti i nadzora. S druge strane, kosovski potrošači nemaju pristup stranim audiovizuelnim sajtovima gde mogu da dobiju legalne primerke. Iz tih razloga, ne postoji zajedničko tržište EU za elektronski sadržaj (informacije, e-usluge) i taj jaz ograničava potražnju za prekograničnim e-uslugama i e-trgovinom i srodnim operacijama. Iz tog razloga, kosovski građani nisu dovoljno koristili mogućnosti koje pruža e-trgovina: veoma mali broj građana kupuje robu ili usluge online (prosek EU: 34% 34 % - <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tin00067&plugin=1>), iako mnogo veći broj njih pretražuju informacije o uslugama ili robi na internetu (prosek EU: 51%).

4.3. Problematična oblast: Unapređenje veština stanovnika Kosova u korišćenju IKT

Značajan broj stanovnika Kosova

koristi računar ili internet svakog dana: internet se koristi za poreske prijave, za pristup bankarskim uslugama, za pretragu profesionalnih ili zabavnih informacija. Međutim, pojedine grupe (ciljne) stanovništva Kosova ne koriste računare ili internet ili ih retko koriste. Kako se sve više i više dnevnih aktivnosti već sprovodi putem interneta, svi stanovnici Kosova moraju da unaprede svoje digitalne veštine da bi u potpunosti bili deo društva. Osim toga, da bi u potpunosti koristili nove elektronske sadržaje i usluge, osobe sa invaliditetom se suočavaju sa posebnim teškoćama. Prema Agenciji za statistiku Kosova (u daljem tekstu: "Statistička agencija"), sledeće grupe veoma retko koriste IKT:

a. Stariji. Veoma nizak procenat starijih ljudi preko 65 godina koristi računar ili internet, u poređenju sa procentom onih koji koriste računare i internet u starosnoj grupi 16-24 godina.

b. Seosko stanovništvo. U 2011. godini, 47,38% domaćinstava ima pristup internetu (u poređenju sa 69,76% domaćinstava u urbanim područjima).

c. Stanovnici sa niskim primanjima. Takođe, mali procenat domaćinstava sa niskim prihodima ima pristup internetu, u poređenju sa procentom domaćinstava sa prihodima preko 1000 €.

Osobama sa invaliditetom treba omogućiti da u potpunosti budu deo informacionog društva, kao i da imaju pristup digitalnim materijalima (knjige i druge publikacije) u skladu sa obavezama iz Konvencije UN-a o pravima osoba sa invaliditetom⁴. Osim pristupa internetu, pristup elektronskim komunikacijama (posebno sa brojem za hitne slučajeve 112) i audiovizuelnim uslugama (naročito digitalna televizija) je od posebnog značaja. Poboljšanje pristupa IKT pomoći će članovima socijalno ugroženih društvenih grupa da ravnopravno učestvuju u digitalnom društvu i da imaju jednake mogućnosti u pogledu socijalne interakcije, zapošljavanja, svakodnevnog života i zaštite u hitnim slučajevima. Specijalni alati za IKT za osobe sa invaliditetom su skuplji i nisu široko dostupni kao redovni alati; pored toga, informacije pružene na sajtu moraju da ispune posebne standarde pristupa kako bi ih koristile osobe sa invaliditetom. Iako je Kosovo izradilo nacрте zakona za obezbeđivanje ekološke podobnosti informacija za unapređenje socijalne integracije osoba sa invaliditetom kroz korišćenje IKT, učešće ovih osoba u informacionom društvu je bio težak proces. Što se

⁴ - <http://www.un.org/disabilities/convention/conventionfull.shtml>

tiče pristupa elektronskim komunikacijama, neke važne odredbe su transponovane u Zakon o elektronskim komunikacijama, a sada je od ključnog značaja sprovođenje tih odredbi u cilju da se obezbedi mogućnost pristupa elektronskim komunikacijama u praksi.

Iako se tržište rada suštinski menja, jasno je da će nove veštine biti potrebne za sutrašnje poslove. Prema Digitalnoj agendi, 90% radnih mesta će u bliskoj budućnosti zahtevati određeni nivo veština u IKT. Nedostatak adekvatnih veština u određenim sektorima ili zanimanjima sada je već prisutno u poređenju sa nezaposlenošću u zemlji. Broj mladih koji studiraju i biraju karijeru u IKT opada i u Evropi, i ne prati sve veću potražnju. U tom kontekstu opšteg nedostatka zaposlenih u IKT, Digitalna agenda ističe da su žene nedovoljno zastupljene na svim nivoima u sektoru IKT. U cilju realizacije potpuno jednakih mogućnosti i njihovog ohrabivanja da potpuno učestvuju u informacionom društvu, mora se promovisati veće učešće mladih žena u radnoj snazi u IKT.

Danas e-učenje (e-learning) nije dovoljno prisutno u politikama obrazovanja i obučavanja i zakonskom okviru na Kosovu. Iako je Ministarstvo obrazovanja, nauke i tehnologije izradio Nacrt Strategije za elektronsko učenje, moraju se preduzeti dalji koraci za ispunjenje zadatih ciljeva. Naime, prednosti e-učenja su velike: omogućavaju ljudima da steknu svoje veštine bilo gde i bilo kada, podstiče nastavnike da praktikuju nove elemente, da prilagode svoje intervencije zasnovano na ličnim potrebama za učenjem i da individualizuju ocenjivanje. Takođe, omogućava samoregulisano i neformalno učenje, prihvata različite stilove učenja, kooperativno inovativno učenje i podržava efikasniju obuku radne snage na globalnom nivou, poboljšavajući rezultate, smanjujući troškove obuke i skraćujući potrebno vreme za postizanje veština. Zbog toga je važno da Kosovo snažno reši e-učenje u nacionalnim politikama za modernizaciju obrazovanja i obuke, uključujući plan i program, vrednovanje rezultata učenja i profesionalno usavršavanje nastavnika i instruktora.

4.4. Druge problematične oblasti:

4.4.1. Opšta politika je da Kosovo treba da zahteva i da treba da mu bude dodeljen međunarodni pozivni telefonski kod ("državni kod") što je pre moguće, s obzirom na značaj koji ima za državu, na međunarodnom nivou, pružanje prava na posedovanje međunarodnog telefonskog koda i uticaja na kosovsku privredu u celini, a posebno na nivou konkurencije na međunarodnim tržištima.

4.4.2. Dobijanje državnog domena najvišeg nivoa (eng. country code Top Level Domain – ccTLD, poznat i kao "državni kod za internet") za Kosovo je važan aspekt u promovisanju i olakšavanju komercijalnog korišćenja interneta. Opšti politički cilj je da Kosovo treba da traži da mu se dodeli državni kod za internet u okviru formalnih procedura za dobijanje državnog koda za internet preko Internet korporacije za dodeljivanje imena i brojeva - Internet

Corporation for Assigned Names and Numbers (ICANN) i Uslužne agencije ISO 3166 Ujedinjenih nacija (ISO 3166/MA) što je pre moguće.

Ipak, u očekivanju takvog rešenja može se preduzeti izvestan broj inicijativa, što bi moglo da pojednostavi operativna pitanja u pogledu dobijanja državnog koda za internet. RAEPK-u se posebno preporučuje da što pre preduzme potrebne inicijative u skladu sa obavezama propisanim od strane ICANN.

Imajući u vidu Program za nove generičke domene najvišeg nivoa (eng. generic Top-Level Domain - gTLD) razvijen od strane ICANN, koji ima za cilj povećanje konkurencije i rešenje kroz uvođenje novih gTLD u sistem internet adresa, RAEPK-u se preporučuje da izvrši analize i pripreme za podnošenje prijave Kosova u ICANN za dodelu gTLD “.ko” i “.ks” odmah posle objavljivanja poziva za nove aplikacije od strane ICANN.

Aktivnosti RAEPK-a u vezi sa državnim kodom za internet i gTLD blisko će se koordinirati sa MER-om.

4.4.3. Obezbeđujući prava korisnika u vezi sa elektronskim komunikacionim mrežama i uslugama, javni telefonski operatori treba da stave informacije o lokaciji na raspolaganje organima koji se bave vanrednim situacijama, u meri u kojoj je to tehnički izvodljivo, za sve pozive upućene na broj za hitne pozive 112. Da bi se olakšalo pružanje informacija o lokaciji pozivaoca i uslugama e-poziva, relevantne državne institucije treba da preduzmu akcije, uzimajući u obzir Preporuku Komisije 2003/558/EC o obradi informacija o lokaciji pozivaoca u elektronskim komunikacionim mrežama za potrebe usluga poziva u pomoć sa utvrđivanjem lokacije⁵ i Preporuku Komisije 2011/750/EU o podršci usluge na evropskom nivou e-poziva u elektronskim komunikacionim mrežama za prenos hitnih poziva u vozilima na osnovu 112 (e-pozivi)⁶.

Politika VK je da integrisani informacioni sistem za hitne usluge treba i dalje unaprediti u cilju da se zadovolje sve potrebe za ovim uslugama.

Opštine igraju važnu ulogu za izgradnju IKT infrastrukture, prilikom izdavanja relevantnih dozvola za zajedničko korišćenje relevantne javne infrastrukture koja se može koristiti za postavljanje širokopojasne mrežne infrastrukture, itd. Tokom procesa javnih konsultacija sa zainteresovanim stranama, IPKO i PTK su izrazili zabrinutost u vezi sa izdavanjem dozvola na opštinskom nivou, što ceo proces postavljanja širokopojasne infrastrukture u Republici Kosovo čini mnogo sporijim i skupljim. Ove Politike predviđaju određene akcije koje treba preduzeti na opštinskom nivou, ali Vlada nema moć da direktno utiče na opštinske odluke. Iz tog razloga treba pronaći mehanizme za saradnju sa opštinama kako bi se postigli ciljevi Politika.

⁵<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:189:0049:0051:EN:PDF>

⁶<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:303:0046:0048:EN:PDF>

Radi pružanja doprinosa u razvoju IKT usvojene su “Nacionalna strategija za informaciono društvo 2006-2012”, “Strategija za elektronsku upravu 2009-2015”, kao i Zakon o elektronskim komunikacijama koji transponuje regulatorni okvir Evropske unije za elektronske komunikacije iz 2002. i 2009. godine.

U okviru Elektronske inicijative za jugoistočnu Evropu i u saradnji sa Akademijom za e-upravu u Estoniji napravljeni su prvi koraci na sprovođenju projekta TID+. Implementacija ovog projekta će proširiti mogućnosti građana za učešće u donošenju javnih politika.

Projekat za obuku i sertifikaciju nastavnika sa ECDL (European Computer Driving Licence) Ministarstva obrazovanja, nauke i tehnologije (MONT) je u procesu realizacije. Do sada je sertifikovano više od 1.940 nastavnika (od više od 10.000 obučavanih nastavnika). Ovaj projekat realizuje Američki univerzitet na Kosovu (AUK) i trajaće dve godine, a oko 27 hiljada nastavnika u Republici Kosovo je dužno da ga pohađa.

Postoje programi za kontinuirano učenje za vladine službenike u oblasti IKT preko „Kosovskog instituta za javnu administraciju“. Trenutno nije uspostavljena nijedna akademska mreža za istraživanje, ali Nacionalni savet za istraživanje je pripremio „Nacionalni program za istraživanje Republike Kosovo“ u okviru čijih prioriteta je i prioritet: Inter-horizontalna istraživanja o informacionim i komunikacionim tehnologijama. U okviru sprovođenja ovog programa, Ministarstvo obrazovanja, nauke i tehnologije je nedavno počelo da svake godine objavljuje pozive za naučne institucije na Kosovu i kosovske istraživače da konkurišu za dobijanje stipendija za istraživanje u nekoliko kategorija, a jedna od prioritarnih naučnih oblasti je i interdisciplinarno istraživanje u oblasti IKT. Ovi programi imaju finansijsku vrednost od 1-2 miliona evra.

Centralni portal e-uprava www.rks-gov.net je prezentovan 2009. godine kao šalter ka nekim uslugama i korisnim linkovima drugih subjekata.

Postoji jedan program za digitalizaciju kulturne i istorijske baštine koji je počeo da se sprovodi u saradnji sa Ministarstvom kulture, omladine i sporta i Ambasdom Velike Britanije u Prištini, gde će se uspostaviti elektronska baza podataka o kulturnoj baštini Kosova, kao i jedan program za digitalizaciju kulturnih objekata. Baza podataka će obuhvatiti informacije o svim kulturnim spomenicima i vrednostima različitih kulturnih bogatstava. Baza podataka je projektovana, a digitalizacija inventara sa oko 2.700 eksponata se nalazi u fazi implementacije.

Skoro sve odluke koje zahtevaju javnu diskusiju i njihovi nacrti raspoloživi za online diskusiju prošli su kroz javne konsultacije.

U pogledu nivoa učešća građana i poslovnih subjekata, kao dela usluga elektronske uprave, može se reći da se još uvek pruža mali broj usluga e-uprave i da je dominantni način

korišćenja usluga jednosmerna interakcija, kao npr. dobijanje informacija, preuzimanje obrazaca, pokretanje aplikacije i veoma mali broj dvostranih interakcija.

5. Ciljevi

Strateški cilj Politika je poboljšanje kvaliteta života za stanovnike Kosova i poslovnog okruženja za preduzeća korišćenjem mogućnosti stvorenih informacionim i komunikacionim tehnologijama i povećanje procenta korisnika interneta na Kosovu na najmanje 85% do 2020. godine.

Informaciono društvo treba da se razvija na osnovu sledećih strateških ciljeva, koji su zasnovani na problemima identifikovanim u prethodnim odeljcima:

1. Razvoj IKT infrastrukture (u daljem tekstu "prioritet 1");
2. Razvoj elektronskih sadržaja i usluga i promovisanje njihovog korišćenja (u daljem tekstu „prioritet 2“);
3. Unapređenje veština stanovnika Kosova u korišćenju IKT (u daljem tekstu „Prioritet 3“).

6. Razmotrene opcije:

Akcije koje su utvrđene u ovoj politici ne idu dalje od međunarodnih obaveza koje je Vlada Kosova preuzela potpisivanjem "eSEE Agende Plus" i „Akcionog plana za evropsko partnerstvo 2012“, kao i usvajanja gore pomenutih dokumenata na nacionalnom nivou.

Opcija bi bila nepredviđanje akcija koje su u skladu sa "eSEE Agendom Plus" i „Akcionim planom za evropsko partnerstvo 2012“ u okviru ovih Politika. Ova opcija bi podrazumevala da Republika Kosovo neće sprovesti svoje međunarodne obaveze. Dakle, ova opcija ne treba da bude podržana, jer se ne bi ispunile već preuzete međunarodne obaveze.

Radna grupa osnovana odlukom Ministarstva ekonomskog razvoja br. 2096 od 07.09.2012. godine nije identifikovala druge alternative osim ovih koje su prethodno opisane.

7. Preporučeni pristup:

Uzimajući u obzir analize problematičnih oblasti date u poglavlju 4, predložene strateške ciljeve za rešavanje tih oblasti i alternative razmotrene u poglavlju 6, kao i doprinos pružen od strane institucija koje su učestvovala i zainteresovanih strana, formulisane su akcije predviđene u Aneksu ovih Politika.

U daljem tekstu su navedene akcije za koje se smatralo da su najefikasniji način za postizanje ciljeva identifikovanih u poglavlju 5.

Za prioritet 1 „Razvoj IKT infrastrukture“ utvrđuju se sledeći ciljevi:

1.1. Prvi cilj je da se obezbedi konzistentan razvoj u geografskom smislu širokopojasnih elektronskih komunikacionih mreža na celoj nacionalnoj teritoriji i promovisanje elektronskih komunikacionih usluga (u daljem tekstu „cilj 1 u prioritetu 1“).

1.2. Drugi cilj je da se postigne sigurnost i integritet elektronskih komunikacionih mreža i usluga radi povećanja poverenja javnosti i poslovnih subjekata u kibernetički prostor (u daljem tekstu „cilj 2 u prioritetu 1“).

Za prioritet 2 „Razvoj elektronskih sadržaja i usluga i promovisanje njihovog korišćenja“ utvrđuju se sledeći ciljevi:

2.1. Prvi cilj je da se podstaknu građani da koriste javne i administrativne online usluge i da se obezbedi kvalitet prenosa podataka i infrastruktura za funkcionisanje sistema pretrage, doprinoseći razvoju e-demokratije (u daljem tekstu „cilj 1 u prioritetu 2“).

2.2. Drugi cilj je korišćenje IKT za promovisanje kosovske kulture i jezika (u daljem tekstu „cilj 2 u prioritetu 2“).

2.3. Treći cilj je promovisanje razvoja e-poslovanja (u daljem tekstu „cilj 3 u prioritetu 2“).

Za implementaciju prioriteta 3 „Unapređenje veština stanovnika Kosova u korišćenju IKT“ utvrđuje se sledeći cilj:

3.1. Cilj je da se podstaknu stanovnici Kosova da stiču neophodna znanja i veštine za uspešno korišćenje IKT i da se uključe u informaciono društvo, radi poboljšanja kvaliteta njihovog života i smanjenja njihove socijalne isključenosti (u daljem tekstu „cilj 1 prioriteta 3“), kao i stvaranje neophodnih uslova za to.

IKT sektor se trenutno ne meri u statističkom smislu, tj. statistički sistem se ne razvija na nacionalnom nivou. To znači da postoji rizik da se napredak u sprovođenju politika ne može meriti, isto kao ni postojeća referentna tačka.

U cilju ublažavanja tog rizika, Agencija za statistiku Kosova treba da obezbedi prikupljanje podataka, pripremu i pružanje statističkih podataka o kriterijumima za vrednovanje politika navedenih u Aneksu politika, odnosno:

1. stanovnici koji koriste internet redovno (procenat od ukupnog broja stanovnika u zemlji);
2. stanovnici koji koriste uređaje koji omogućavaju pristup elektronskim uslugama (procenat od ukupnog broja stanovnika u zemlji);

3. stanovnici koji ne koriste internet (procenat od ukupnog broja stanovnika u zemlji);
4. stanovnici koji rade u IKT sektoru (procenat od ukupnog broja stanovnika u zemlji);
5. osobe starosti 16-74 koje koriste internet za potrebe učenja (procenat od ukupnog broja stanovnika u zemlji);
6. stanovnici koji koriste javne i administrativne online usluge (procenat od ukupnog broja stanovnika u zemlji);
7. stanovnici koji mogu da pristupe online svojim zdravstvenim evidencijama sa bilo kog mesta (procenat od ukupnog broja stanovnika u zemlji);
8. stanovnici koji koriste online usluge koje se odnose na kulturnu baštinu Kosova (procenat od ukupnog broja stanovnika u zemlji);
9. stanovnici koji koriste online usluge koje se odnose na jezike na Kosovu (procenat od ukupnog broja stanovnika u zemlji);
10. stanovnici koji su kupili (poručili) proizvode ili usluge putem interneta (procenat od ukupnog broja stanovnika u zemlji);
11. preduzeća koja koriste sisteme planiranja resursa povezane sa partnerskim sistemima (procenat od ukupnog broja preduzeća u zemlji);
12. preduzeća koja koriste sisteme upravljanja odnosima sa klijentima (procenat od ukupnog broja preduzeća u zemlji);
13. preduzeća koja su kupila (poručila) robu ili usluge u elektronskim mrežama (procenat od ukupnog broja preduzeća u zemlji);
14. preduzeća koja su prodala robu ili usluge u elektronskim mrežama (procenat od ukupnog broja preduzeća u zemlji);
15. stanovnici koji imaju mogućnost pristupa širokopojasnim mrežama (procenat od ukupnog broja stanovnika u zemlji);
16. domaćinstva koja imaju mogućnost da koriste širokopojasni internet (procenat od ukupnog broja domaćinstava);
17. preduzeća koja imaju mogućnost da koriste širokopojasni internet (procenat od ukupnog broja preduzeća).
18. Institucije koje su odgovorne za preduzimanje ključnih aktivnosti i vreme delovanja su navedeni u Aneksu ovih Politika.

8. Budući koraci za sprovođenje strategije – Sprovođenje Politika i odgovornost

Sprovođenje politika će koordinirati Ministarstvo za ekonomski razvoj (u daljem tekstu „koordinator politika“).

Sprovođenje zadataka Politika će biti odgovornost javnih autoriteta navedenih u Aneksu ovih politika.

Razvoj informacionog društva pokriva horizontalne procese u određenom broju sektora privrede i javne uprave, stoga se Politike sprovode u skladu sa Planom mera za sprovođenje

Politika (Akcioni plan, u daljem tekstu – Plan) u koordinaciji sa javnim autoritetima i organima odgovornim za sprovođenje zadataka Politika (u daljem tekstu „nadležni autoriteti“). Plan treba da sadrži konkretne mere koje su neophodne za sprovođenje politika. Nadležni organi u svoje godišnje planove rada dostavljene Vladi i Skupštini na usvajanje treba da uvrste konkretne mere i aktivnosti koje proizilaze iz dokumenta Politika.

Ministarstvo ekonomskog razvoja na godišnjem nivou razmatra preduzete mere, obavljene poslove, postignute rezultate, probleme u sprovođenju mera, mere koje nisu sprovedene, kao i promene u kriterijumima vrednovanja.

Koordinator politike:

- analizira informacije dobijene od organa nadležnih za sprovođenje zadataka Politike koje se odnose na mere koje su neophodne za sprovođenje Politika i podnosi predloge i preporuke u vezi sa usaglašenošću tih mera sa prioritetima, ciljevima i zadacima Politika;

- nadgleda sprovođenje prioriteta, ciljeva i zadataka Politika i do 1. maja 2017. godine realizuje privremeno razmatranje zadataka utvrđenih u Politikama i promena u vrednostima kriterijuma za njihovo ocenjivanje i, ako je potrebno, inicira preispitivanje politika;

- u svom godišnjem izveštaju o aktivnostima pruža informacije Vladi o sprovođenju Politika. O napretku u sprovođenju Politika se, po potrebi, diskutuje na sastancima Nacionalnog foruma za razvoj informacionog društva, koji će se uspostaviti nakon usvajanja ovih Politika.

9. Aneks:

Aneks Politike sektora elektronskih komunikacija –
Digitalna agenda za Kosovo 2013 ÷ 2020

KRITERIJUMI ZA PROCENU SPROVOĐENJA POLITIKE RAZVOJA INFORMACIONOG DRUŠTVA I NJIHOVE CILJNE VREDNOSTI

Br.	Strateški cilj i prioriteta	Cilj	Zadatak	Kriterijum procene	Indikator i 2012	Indikator i 2016	Indikator i 2020	Organ koji je odgovoran za sprovođenje kriterijuma
0.	Kriterijum za procenu strateškog cilja je da se poboljša kvalitet života građana Kosova i poslovnog okruženja za preduzeća korišćenjem mogućnosti stvorenih informacionim i komunikacionim tehnologijama			Stanovnici koji redovno koriste internet (procenat od ukupnog broja stanovnika u zemlji)	57	70	85	Ministarstvo ekonomskog razvoja
1.	Kriterijum za procenu Prioriteta 1: Razvoj IKT infrastrukture	1. 1. Da se obezbedi konzistentan razvoj u geografskom smislu širokopojsnih komunikacionih mreža na čitavoj teritoriji zemlje i promovisanje korišćenja elektronskih komunikacionih usluga		Stanovnici koji imaju mogućnosti za pristup širokopojsnim mrežama (procenat od ukupnog broja stanovnika u zemlji)	75	90	100	Ministarstvo ekonomskog razvoja, Regulatorni autoritet za elektronske i poštanske komunikacije
			1. 1. 1. Da se obezbedi razvoj širokopojsnih elektronskih komunikacionih mreža u oblastima gde tržište nije uspelo obezbedi ovaj razvoj infrastrukture i	Domaćinstva koja imaju mogućnost da koriste širokopojsni internet (procenat od ukupnog broja domaćinstava)	48.5	70	80	Ministarstvo ekonomskog razvoja, Regulatorni autoritet za elektronske i poštanske komunikacije

Br.	Strateški cilj i prioriteti	Cilj	Zadatak	Kriterijum procene	Indikator i 2012	Indikator 2016	Indikator 2020	Organ koji je odgovoran za sprovođenje kriterijuma
			pružanje usluga	Poslovni subjekti koji imaju mogućnost da koriste širokopolasni internet (procenat od ukupnog broja preduzeća)	75	90	98	Ministarstvo ekonomskog razvoja, Ministarstvo trgovine i industrije
			1. 1. 2. Unapređenje infrastrukture javnog pristupa internetu u bibliotekama	Javne tačke za pristup internetu sa brzinom od 10 Mbps ili više (procenat svih tačaka za pristup internetu)	26	70	100	Regulatorni autoritet za elektronske i poštanske komunikacije, Ministarstvo obrazovanja, nauke i tehnologije, Ministarstvo ekonomskog razvoja
			1.1.3 Unapređenje infrastrukture javnog pristupa internetu u škola	Javne tačke za pristup internetu za učenike sa brzinom od 10 Mbps ili više (procenat svih škola)	-	50	100	Ministarstvo ekonomskog razvoja, Ministarstvo obrazovanja, nauke i tehnologije
			1. 1. 4. Podsticanje konkurencije na tržištu širokopolasnih elektronskih komunikacija radi povećanja efikasnosti regulisanja tržišta i preduzimanja napora da se svim stanovnicima Kosova obezbedi pristup internetu brzine veće od 30 Mbps do 2020. godine	Stanovnici koji imaju mogućnost da koriste internet konekciju od 30 Mbps ili bržu (procenat od ukupnog broja stanovnika u zemlji)	-	70	100	Regulatorni autoritet za elektronske i poštanske komunikacije, Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja, Ministarstvo ekonomskog razvoja, Ministarstvo infrastrukture, opštine

Br.	Strateški cilj i prioriteti	Cilj	Zadatak	Kriterijum procene	Indikator i 2012	Indikator i 2016	Indikator i 2020	Organ koji je odgovoran za sprovođenje kriterijuma
			1. 1. 5. Uvođenje novih mera i izmena postojećih procedura u cilju da se jednostavnije, brže i efikasnije doprinese razvoju elektronske komunikacione strukture na teritoriji Kosova	Razmotreni zakonski akti koji se odnose na razvoj projekta, izgradnju i završetak infrastrukture elektronske komunikacione mreže u cilju pojednostavljivanja procesa i procedura (procenat od ukupnog broja zakonskih akata)	-	100	100	Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja, opštine
				Uspostavljanje sveobuhvatne baze podataka/tačaka pristupa informacijama u vezi sa dozvolama, zahtevima za gradsko planiranje, itd.	-	100	100	Radna grupa za bavljenje biznisom, opštine, Direkcija za planiranje, urbanizam i gradnju, Direkcija za geodeziju i katastar, Opštinski tehnički odbor, Energetska korporacija Kosova, regionalni vodovodi, Agencija za vanredne situacije u Ministarstvu unutrašnjih poslova, Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja

Br.	Strateški cilj i prioriteta	Cilj	Zadatak	Kriterijum procene	Indikator i 2012	Indikator i 2016	Indikator i 2020	Organ koji je odgovoran za sprovođenje kriterijuma
				Uspostavljanje one-stop-shop za sve potrebne dozvole	-	100	100	Radna grupa za bavljenje biznisom, Direkcija za planiranje, urbanizam i građevinarstvo, Direkcija za geodeziju i katastar, Opštinski tehnički odbor, Kosovska energetska korporacija, Regionalni vodovodi, Agencija za vanredne situacije u Ministarstvu unutrašnjih poslova, Ministarstvo administracije lokalne samouprave, opštine, Ministarstvo ekonomskog razvoja, Ministarstvo infrastrukture

Br.	Strateški cilj i prioriteti	Cilj	Zadatak	Kriterijum procene	Indikator i 2012	Indikator i 2016	Indikator i 2020	Organ koji je odgovoran za sprovođenje kriterijuma
				Elektronska komunikaciona infrastruktura (unutrašnja instalacija) instalirana u novoizgrađenim stanovima (ako postoji 4 ili više stanova) obezbeđuje da je tehnički moguće da se svakom domaćinstvu pruži širokopoljaska konekcija preko 100 Mbps (procenat od ukupnog broja novosagrađenih stanova)	-	100	100	Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja
				Usvojeni su propisi za instaliranje elektronskih komunikacionih mreža	-	100	100	Ministarstvo ekonomskog razvoja

Br.	Strateški cilj i prioriteta	Cilj	Zadatak	Kriterijum procene	Indikator i 2012	Indikator i 2016	Indikator i 2020	Organ koji je odgovoran za sprovođenje kriterijuma
				Uspostavljen je okvir koji omogućava operaterima da imaju koristi od jasnih najava planiranih građevinskih radova na određenoj teritoriji i vremenskom roku u smislu razmatranja mogućnosti paralelnog razvoja ili zajedničke realizacije elektronske komunikacione mrežne infrastrukture	-	100	100	Radna grupa za bavljenje biznisom, Direkcija za planiranje, urbanizam i građevinarstvo, Direkcija za geodeziju i katastar, Opštinski tehnički odbor, Kosovska energetska korporacija, Regionalni vodovodi, Agencija za vanredne situacije u Ministarstvu unutrašnjih poslova, Ministarstvo administracije lokalne samouprave, opštine, Ministarstvo ekonomskog razvoja, Ministarstvo infrastrukture

Br.	Strateški cilj i prioriteti	Cilj	Zadatak	Kriterijum procene	Indikator i 2012	Indikator i 2016	Indikator i 2020	Organ koji je odgovoran za sprovođenje kriterijuma
				Mogućnost za postavljanje novih cevovoda ili druge elektronske komunikacione infrastrukture tokom izvođenja javnih radova (npr. izgradnja puteve ili radovi na održavanju) pruža se sistematski (procenat od ukupnog broja izvedenih javnih radova)	-	40	100	Radna grupa za bavljenje biznisom, Direkcija za planiranje, urbanizam i građevinarstvo, Direkcija za geodeziju i katastar, Opštinski tehnički odbor, Kosovska energetska korporacija, Regionalni vodovodi, Agencija za vanredne situacije u Ministarstvu unutrašnjih poslova, Ministarstvo administracije lokalne samouprave, opštine, Ministarstvo ekonomskog razvoja, Ministarstvo infrastrukture.

Br.	Strateški cilj i prioriteti	Cilj	Zadatak	Kriterijum procene	Indikator i 2012	Indikator i 2016	Indikator i 2020	Organ koji je odgovoran za sprovođenje kriterijuma
				Online postavljanje informacija o postojećoj nadzemnoj i podzemnoj infrastrukturi (koja se može koristiti za uvođenje elektronskih komunikacionih mreža), njihovoj lokaciji i vlasništvu (procenat od ukupne teritorije Kosova)	-	40	100	Ministarstvo infrastrukture, Ministarstvo ekonomskog razvoja, Ministarstvo administracije lokalne samouprave, opštine
				Određivanje cena za zajedničko korišćenje javne infrastrukture na lokalnom nivou koja se može koristiti za postavljanje javnih elektronskih komunikacionih mreža, npr. lokalni puteve, kanalizacija, vodovod, grejanje (procenat od ukupnog broja lokalne infrastrukture)	-	100	100	Ministarstvo infrastrukture, Ministarstvo ekonomskog razvoja, Ministarstvo administracije lokalne samouprave, opštine, Regulatorni autoritet za elektronske i poštanske komunikacije
				Određivanje cene za zajedničko korišćenje javne putne infrastrukture, posebno glavnih koridora i instaliranih cevi	-	100	100	Ministarstvo infrastrukture, Regulatorni autoritet za elektronske i poštanske komunikacije

Br.	Strateški cilj i prioriteta	Cilj	Zadatak	Kriterijum procene	Indikator i 2012	Indikator i 2016	Indikator i 2020	Organ koji je odgovoran za sprovođenje kriterijuma
				Određivanje cena za zajedničko korišćenje gasne infrastrukture, posebno cevovoda	-	100	100	Ministarstvo ekonomskog razvoja, Regulatorni autoritet za elektronske i poštanske komunikacije
				Određivanje cena za zajedničko korišćenje električne infrastrukture, posebno stubova i cevovoda	-	100	100	Ministarstvo ekonomskog razvoja, Regulatorni autoritet za elektronske i poštanske komunikacije
			1. 1. 6. Planiranje potražnje za radio-frekvencijama i njihova koordinacija za nove tehnologije radio-komunikacije	Izmena izdatih licenci u cilju prilagođavanja uslova za korišćenje određenih frekvencija za nove širokopojasne i bežične tehnologije	-	100	100	Regulatorni autoritet za elektronske i poštanske komunikacije
				Utvrđivanje uslova za korišćenje radio-frekvencija i procedura za dodelu frekvencijskog opsega 790-862 MHz za nove širokopojasne i bežične tehnologije	80	98	100	Regulatorni autoritet za elektronske i poštanske komunikacije, Ministarstvo ekonomskog razvoja
			1.1.7. Pripremni radovi za državni internet kod za Kosovo (ccTLD)	Analiziranje i pripremanje koraka za apliciranje Kosova u ICANN za dodelu gTLD ".ko" i ".ks" za Kosovo	-	100	100	Regulatorni autoritet za elektronske i poštanske komunikacije

Br.	Strateški cilj i prioriteti	Cilj	Zadatak	Kriterijum procene	Indikator i 2012	Indikator i 2016	Indikator i 2020	Organ koji je odgovoran za sprovođenje kriterijuma
		1. 2. Da se postigne sigurnost i integritet elektronskih komunikacionih mreža i usluga radi povećanja poverenja javnosti i poslovnih subjekata u kibernetički prostor	1. 2. 1. Razvoj infrastrukture za podršku i korišćenje identifikacionih kartica što bi obezbedilo pouzdanu ličnu identifikaciju i proveru u kibernetičkom prostoru	Stanovnici koji koriste lične karte za proveru ličnog identiteta u kibernetičkom prostoru (procenat od ukupnog broja stanovnika u zemlji)	–	30	50	Ministarstvo unutrašnjih poslova
			1. 2. 2. Uspostavljanje infrastrukture za upravljanje elektronskim dokumentima, osiguravajući autentičnost, integritet i čuvanje elektronskih dokumenata	Centralni i lokalni autoriteti i organi razmenjuju informacije koristeći infrastrukturu (procenat svih centralnih i lokalnih autoriteta i organa)	–	100	100	Ministarstvo ekonomskog razvoja, Ministarstvo pravde, Ministarstvo unutrašnjih poslova
			1. 2. 3. Usvajanje novih zakonskih akata i izmena postojećih u cilju razvoja naprednog zakonskog okvira koji postiže sigurnost i integritet elektronskih komunikacionih mreža i usluga	Usvojeni i izmenjeni zakonski akti (procenat zakonskih akata)	-	100	100	Ministarstvo ekonomskog razvoja, Ministarstvo pravde, Ministarstvo unutrašnjih poslova
			1. 2. 4. Uspostavljanje CERT na nacionalnom nivou, odgovornog za istragu sigurnosti elektronskih komunikacionih mreža i usluga	Nacionalni CERT je uspostavljen i potpuno je funkcionalan	-	100	100	Regulatorni autoritet za elektronske i poštanske komunikacije, Ministarstvo ekonomskog razvoja

Br.	Strateški cilj i prioriteti	Cilj	Zadatak	Kriterijum procene	Indikator i 2012	Indikator i 2016	Indikator i 2020	Organ koji je odgovoran za sprovođenje kriterijuma
			1. 2. 5. Promovisanje kulture sigurnog korišćenja elektronskih komunikacionih mreža, usluga i informacionih sistema	Informacije koje se odnose na elektronske komunikacione mreže, usluge i sigurnost informacionih sistema su javno dostupne i redovno se ažuriraju	-	100	100	Regulatorni autoritet za elektronske i poštanske komunikacije, Ministarstvo obrazovanja, nauke i tehnologije, Ministarstvo unutrašnjih poslova
				Alati koji se odnose na povećanje sposobnosti za zaštitu od pretnji po bezbednost i čuvanje privatnosti za stanovnike su besplatno dostupni javnosti	-	100	100	Regulatorni autoritet za elektronske i poštanske komunikacije, Ministarstvo unutrašnjih poslova
			1. 2. 6. Borba protiv ilegalnih sadržaja na Internetu, uspostavljanjem sistema telefonskih poziva i edukacije društva (posebno dece)	Telefonske linije i centri za osveščivanje su uspostavljeni i potpuno su funkcionalni	-	100	100	Ministarstvo ekonomskog razvoja, Ministarstvo unutrašnjih poslova

Br.	Strateški cilj i prioriteta	Cilj	Zadatak	Kriterijum procene	Indikator i 2012	Indikator i 2016	Indikator i 2020	Organ koji je odgovoran za sprovođenje kriterijuma
			1. 2. 7. Primena sigurnosnih mreža, upravljanja rizikom, kontrole incidenata elektronskih komunikacionih mreža, informacionih sistema u cilju postizanja sigurnosti i pouzdanosti informacionih sistema javnih sektora i nacionalne kritične informacione infrastrukture	Stanovnici koji su prijavili sigurnosne probleme tokom komunikacije sa vladinim i opštinskim institucijama na Internetu (procenat od ukupnog broja stanovnika u zemlji)	-	1	1	Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo javne uprave, Regulatorni autoritet za elektronske i poštanske komunikacije
2.	Kriterijumi za procenu Prioriteta 2: razvoj elektronskog sadržaja i usluga i promovisanje njihovog korišćenja	2. 1. Da se podstaknu građani da koriste javne i administrativne online usluge i da se obezbedi kvalitet prenosa podataka i infrastruktura za		Stanovnici koji koriste javne i administrativne online usluge (procenat od ukupnog broja stanovnika u zemlji)	-	20	40	Ministarstvo javne uprave, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo administracije lokalne uprave, Ministarstvo ekonomskog razvoja

Br.	Strateški cilj i prioriteti	Cilj	Zadatak	Kriterijum procene	Indikator i 2012	Indikator i 2016	Indikator i 2020	Organ koji je odgovoran za sprovođenje kriterijuma
		funkcionisanje sistema za pretragu doprinoseći razvoju e-demokratije	<p>2. 1. 1. Maksimiziranje prenosa javnih i administrativnih usluga u elektronskim medijima, obezbeđujući integrisanu reorganizaciju pružanja usluga, postizanje centralizovanog pružanja usluga i podsticanje organa javnog sektora da izvrše nabavku IKT resursa kao spoljne usluge</p> <p>To maximise the transfer of public and administrative services into the electronic medium, thus ensuring integrated reorganisation of service provision, to achieve centralised provision of services, and to encourage public sector authorities to procure the ICT resources as services</p>	Javne i administrativne usluge prenesene u kibernetiski prostor čine ovaj nivo dospeća online dostupnosti ključnih javnih i administrativnih usluga (u procentima)	-	40	70	Ministarstvo javne uprave, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo administracije lokalne uprave, Ministarstvo ekonomskog razvoja
				Stanovnici koji mogu da pristupaju svojim zdravstvenim evidencijama preko Interneta sa bilo kog mesta (procenat od ukupnog broja stanovnika u zemlji)	–	50	100	Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo ekonomskog razvoja

Br.	Strateški cilj i prioriteti	Cilj	Zadatak	Kriterijum procene	Indikator i 2012	Indikator i 2016	Indikator i 2020	Organ koji je odgovoran za sprovođenje kriterijuma
			2. 1. 2. Da se informišu građani u pogledu pristupa zakonskim informacijama objavljenim na internetu, da se ohrabre da online podnose primedbe i predloge i na taj način učestvuju u procesu javnog donošenja odluka	Nacrti zakona u kojima su oni koji su ih izradili primili predloge od javnosti (procenat od ukupnog broja nacrti zakona)	–	10	15	Ministarstvo pravde
			2.1.3. Sprovođenje projekta TID+ u okviru saradnje Inicijative za elektronsku jugoistočnu Evropu (eSEE)		-	100	100	Ministarstvo javne uprave, Kancelarija premijera, Ministarstvo ekonomskog razvoja
		2. 2. Korišćenje IKT u promovisanju kulture i jezika na Kosovu		Stanovnici koji koriste online usluge koje se odnose na kulturno nasleđe Kosova (procenat od ukupnog broja stanovnika u zemlji)	–	15	20	Ministarstvo kulture, omladine i sporta, Ministarstvo obrazovanja, nauke i tehnologije
				Stanovnici koji koriste online usluge koje se odnose na jezike na Kosovu (procenat od ukupnog broja stanovnika u zemlji)	–	20	25	Ministarstvo kulture, omladine i sporta, Ministarstvo obrazovanja, nauke i tehnologije

Br.	Strateški cilj i prioriteti	Cilj	Zadatak	Kriterijum procene	Indikator i 2012	Indikator i 2016	Indikator i 2020	Organ koji je odgovoran za sprovođenje kriterijuma
			2. 2. 1. Digitalizacija kulturne baštine na Kosovu i njeno korišćenje kao osnove za staranje digitalnih proizvoda sa javnim pristupom, obezbeđujući očuvanje i proširenje digitalnog sadržaja u kibernetском prostoru	Dostupnost digitalizovane kulturne baštine na internetu (procenat svih dostupnih digitalnih proizvoda)	-	45	65	Ministarstvo kulture, omladine i sporta, Ministarstvo obrazovanja, nauke i tehnologije
			2. 2. 2. Uvođenje digitalnih proizvoda na jezicima na Kosovu u IKT kako bi se osiguralo potpuno funkcionisanje jezika na Kosovu (pismeno i usmeno) u svim oblastima javnog života	Razvoj i javno pružanje resursa, mera i elektronskih usluga jezika i pisma Kosova (procenat ukupnog broja proizvoda uvedenih u IKT)	-	25	40	Ministarstvo kulture, omladine i sporta, Ministarstvo obrazovanja, nauke i tehnologije
		2. 3. Promovisanje razvoja e-poslovanja		Stanovnici koji su kupili (naručili) proizvode ili usluge putem interneta (procenat od ukupnog broja stanovnika u zemlji)	-	20	40	Ministarstvo ekonomskog razvoja
			2. 3. 1. Podsticanje malih i srednjih preduzeća da stave u upotrebu IKT radi poboljšanja efikasnosti i konkurentnost svog poslovanja	Preduzeća koja koriste sisteme za planiranje resursa u vezi sa partnerskim sistemima (procenat od ukupnog broja preduzeća u zemlji)	-	10	20	Ministarstvo ekonomskog razvoja

Br.	Strateški cilj i prioriteta	Cilj	Zadatak	Kriterijum procene	Indikator i 2012	Indikator i 2016	Indikator i 2020	Organ koji je odgovoran za sprovođenje kriterijuma
				Preduzeća koja koriste sisteme za upravljanje odnosa sa klijentima (procenat od ukupnog broja preduzeća u zemlji)	-	15	30	Ministarstvo ekonomskog razvoja
			2. 3. 2. Stvaranje povoljnih uslova za razvoj e-poslovanja, tj. razmatranje pravnih dokumenata i pružanje pravne sigurnosti koja bi mogla da poveća poverenje potrošača, smanji nacionalne regulatorne prepreke i obezbedi zaštitu prava potrošača	Preduzeća koja su kupila (poručila) robu ili usluge u elektronskim mrežama (procenat od ukupnog broja preduzeća u zemlji)	-	30	50	Ministarstvo ekonomskog razvoja
				Preduzeća koja su prodala robu ili usluge u elektronskim mrežama (procenat od ukupnog broja preduzeća u zemlji)	-	15	35	Ministarstvo ekonomskog razvoja
3.	Kriterijumi za procenu Prioriteta 3: unapređenje veština stanovnika Kosova za korišćenje IKT	3. 1. Da se podstaknu građani Kosova da stiču znanja i veštine za uspešno korišćenje IKT i stvaranje neophodnih uslova za		Stanovnici koji koriste alate koji omogućavaju pristup elektronskim uslugama (procenat od ukupnog broja stanovnika u zemlji)	57	75	85	Ministarstvo obrazovanja, nauke i tehnologije, Ministarstvo rada i socijalne zaštite
			3. 1. 1. Da se omogući da ciljane grupe stanovništva Kosova koji do sada, iz različitih razloga, nisu koristili računare i internet i nisu imali potrebu za njima, da steknu neophodna znanja i da ih primenjuju u različitim oblastima aktivnosti	Stanovnici koji ne koriste internet (procenat od ukupnog broja stanovnika u zemlji)	43	30	20	Ministarstvo obrazovanja, nauke i tehnologije, Ministarstvo kulture, omladine i sporta, Ministarstvo rada i socijalne zaštite

Br.	Strateški cilj i prioriteti	Cilj	Zadatak	Kriterijum procene	Indikator i 2012	Indikator i 2016	Indikator i 2020	Organ koji je odgovoran za sprovođenje kriterijuma
			3. 1. 2. Smanjenje neusklađenosti između potražnje i ponude stručnjaka za IKT sa ciljem postizanja proseka zaposlenih u sektoru IKT u EU	Stanovnici koji rade u IKT sektoru (procenat od ukupnog broja stanovnika u zemlji)	-	2. 3	3. 2	Ministarstvo obrazovanja, nauke i tehnologije, Ministarstvo rada i socijalne zaštite, Ministarstvo ekonomskog razvoja
			3. 1. 3. Stvaranje fleksibilnih uslova za učenje novog kvaliteta i personalizovanog učenja u kibernetском prostoru	Osobe starosti od 16–74 godina koje koriste internet za potrebe učenja (procenat od ukupnog broja stanovnika u zemlji)	-	15	20	Ministarstvo obrazovanja, nauke i tehnologije, Ministarstvo rada i socijalne zaštite
			3.1.4.		-	30	80	Ministarstvo javne uprave, Ministarstvo obrazovanja, nauke i tehnologije